

rali pri odločanju o tem, kakšne in koliko semenskih plantaž potrebujemo, upoštevati več dejavnikov:

- potrebe slovenskih gozdnih gospodarstev po kakovostnih sadikah, kajti nesmiselno je vlagati denar v plantaže, iz katerih se seme prodaja po nerentabilni tržni ceni v ostale republike in izvoz. Analiza prodaje sadik podjetja Semesadike iz Mengša slovenskim gozdnim gospodarstvom v letu 1989 pokaže, da je bilo prodano 90 % sadik iglavcev (med katerimi ima veliko prednost smreka) in le 10 % sadik listavcev. Pri drevesnicah, ki so v lasti gozdnih gospodarstev, je slika verjetno podobna. Seme za iglavce se dobi v glavnem iz semenskih sestojev z obiranjem s stoječega drevja, medtem ko se seme listavcev trga še zeleno, v glavnem s podrtega drevja. Za opravičilo osnovanja novih in že obstoječih plantaž bi morali korenito spremeniti razmerje med sadikami iglavcev in listavcev, pri iglavcih pa razmerje med smreko in ostalimi vrstami;

- plantaže naj ne bi rabili le za proizvodnjo semen, ampak tudi za znanstvene raziskave. Zaradi tega naj bi izbira lokacije

omogočala če že ne dnevna, pa vsaj tedenska opazovanja. Veliko plantaž v tujini je osnovanih v bližini gozdarskih znanstvenih ustanov;

- ob osnovanju plantaže bi bilo potrebno izdelati natančen projekt razvoja plantaže in opravil v njej. Tako se dogaja, da se velikokrat šele sproti dogovorijo, katera dela naj se v plantaži opravijo. Celo za osnovna opravila, kot so obrezovanje in dognojevanje;

- če hočemo imeti zares dobro genetsko plantažo, bi bilo potrebno še pred osnovanjem opraviti test potomcev in na podlagi tega izbrati klone za plantažo. Če tega nimamo, pa lahko iz najboljših klonov obstoječe plantaže osnujemo plantažo druge generacije z znatno boljšim genofondom.

LITERATURA

1. Debevc, R.: Semenska plantaža češkega macesna v Markovcih, GG Maribor, referat.
2. Jerman, I.: Splošna pravila genetske nege semenskih plantaž, Gozdarski vestnik 10/89.
3. Kalan, J.: Semenska plantaža macesna v Markovcih – gnojenje, IGLG 1978, poročilo.

GDK: 2

Znak kakovosti za gozd

Ivo ŽNIDARŠIČ*

Z ZNAKOM KAKOVOSTI BI SPodbujali STROKOVNO DELO Z GOZDOM

Slovensko gozdarstvo je usmerjeno v sonaravno gospodarjenje. Izkušnje pri gospodarjenju z našimi gozdovi in prostorom so pokazale, da je stabilizacija gozda predpogoj za vse njegove ostale mnogoštevilne funkcije. Zato smo vpejvali našemu prostoru prilagojene gozdnogojitvene sisteme, od katerih pa se v »kriznem« času ponekod

odstopa. Prizadevanja za kvalitetnejši gozd so se spodbujala na mnogih podiplomskih seminarjih v samem gozdu in prek dejavnosti DIT gozdarstva in lesne industrije Slovenije. Osnove za zdravo in racionalno gospodarjenje so dane, toda kakovost gozda je zaradi raznih vzrokov in vplivov na različni stopnji.

K temu, da bi stalno krepili kakovost gozda in s tem naše krajine, naj bi pripomogel tudi predlagani znak kakovosti za gozd.

Naši predhodniki so tudi negovali kakovost gozda. Na to spominjajo npr.: kakovostni smrekovi les Carinthia, ki so ga izvažali v Levant; poskus dati znamko cenjeni beli

* I. Ž., dipl. inž. gozd., Gozdno gospodarstvo Maribor, 62000 Maribor, Tyrševa 15, YU.

bukvi v Slovenskih gorica (brez obarvanega jedra); ponos kmečkega lastnika na »kraljico gozda« (najvišje drevo); dobra pitna voda z izviri studenčnice itd. To so posamezni kakovostni členi in lastnosti gozda. Sedaj pa je čas, da vrednotimo gozd za znak kakovosti, kolikor se pač da v celoti (ekosistemsko).

Zakaj naj bi uvedli znak kakovosti za gozd? Osnovno vodilo je spodbuda za strokovna prizadevanja za čim večjo funkcionalnost mnogonamenskega gozda.

Znak kakovosti naj bi označeval relativno vrhunsko kakovostno stanje sonaravnega gozda oziroma vseh njegovih razvojnih faz, ki so dobro naravnani k novemu kakovostnemu stanju ciljnega mnogonamenskega gozda.

Uvajanje znaka ima namen spodbujati kakovostno, strokovno delo gozdarjev, ki z racionalnim delom na osnovi gozdnih zakonitosti skušajo ustvarjati gozdne zgradbe in mnogonamenski gozd in ki naj bi se jim pridružili še ostali. Ob besedi kakovost nismo ravnodušni, ampak nam pomeni nekaj dobrega, za kar se pri delu spleča potruditi. S tem bi postali sestavni deli dela tekmovanje, učenje, pocenitev, pridobivanje ugleda, nagrajevanje itd.

Znak naj bi tudi nasprotoval nekaterim nestrokovnim potezam, ki rušijo gozdne ekosisteme in s tem tudi vse naše okolje, s prevelikimi ali nepravilnimi sečnjami. Kljub strokovnim utemeljitvam in opozorilom se še vedno sekajo »komisijski« les, debeljaki v optimumu priraščanja, preintenzivno ob prometnicah in drugih lažje dosegljivih mestih. Neresne so izjave, da droben les iz redčenja ni plačan, če pa predhodno in pravočasno nismo ničesar ali premalo storili (redčenje), da bi se sestoj v najkrajšem času zdebelil. S tem tudi zanikamo učinke redčenja, ki v bistvu traja nenehno in je glavni ukrep nege gozdov.

Na nekaterih področjih kljub željam in nekaterim ukrepom, da se stanje popravi, ni večjega preobrata. Kljub velikim izkušnjam, povečanemu številu strokovnjakov in koristnim simpozijem se ponekod nadaljuje degradacija gozdov in s tem naše krajine (problem pitne vode, erozija, zemeljski usadi itd.). Vseh napak ne moremo pripiso-

vati onesnaženemu ozračju in gospodarskim pritiskom.

Odlujenost gozdu se kaže tudi tako, da se je težišče dela nekaterih strokovnjakov premaknilo v administracijo, na uradniški način dela, ne pa v naš laboratorij, gozd. Na »proizvodnih« sestankih se probleme s tega področja manj obravnava; glavni so še vedno sečnja, spravilo in pogozdovanje.

»Trening objekti« so pravi izziv za prepričljivo »učenje«, za soočanje teorije in prakse, za popravljane in prilagajanje naših ukrepov, potem ko jih gozd preizkusi. Naravno je, da bi vsak gozdar, predvsem na gozdnih gospodarstvih, imel svoj poligon – primeren gozd, tako se ne bi odtujili gozdu in bi v delovni organizaciji in bolj strokovno odločali o vseh ukrepih v gozdu. Govoriti in delati moramo na pravih problemih, torej vsak gozd, odsek posebej obravnavati kot enkratno zgradbo, stvaritev. Gozd je življenjska združba, občutljiv mehanizem s povratnimi učinki. Ne moremo iz njega nasilno jemati in ga po mili volji obremenjevati.

S tem zakonom bi pospešili zadovoljevanje potreb pri najbolj osnovnem produktivnem strokovnem delu, ki stremi k ravnovesju negovanega »racionalnega« gozda in okolja. Tako bi se lahko pogovarjali o kakovosti svojega dela in uvajali inovacije in podobno. To pa se doseže korak za korakom po gozdni izohipsi z veliko teorije in prakse, z gojzarji in nahrbtnikom prek vsega leta. S tem bi ustavili še vedno aktualno nagrajevanje tistih, ki kar marširajo in »prispevajo« k temu, da ima njihov revir najvišjo povprečno lesno maso odkazanega drevja, realna pa je znatno nižja. Za tako »skladiščno« odkazilo nihče ne odgovarja, negativne posledice pa so dolgoročne. S takim delom se krši tudi statut delovne organizacije, ki v glavnem členu pravi, da moramo predvsem krepiti lastne sile gozdov, ne pa jih uničevati. Multifunkcionalnost gozda sicer verbalno priznavamo, vendar ravnamo različno: ali puščamo vsaj dve drevesi na hektar za pribežališče pticam, ali smo npr. vnesli v gospodarski načrt stare robne hraste v slovenjegraškem gozdu kot estetski in stabilni gozdni rob, kje so minipragozdni gaji, »etnografski« kmečki gozd, kako ravnamo z gozdom zgodovin-

skih naselbin, kot je npr. Poštela (Kelti) ali Lucijin breg, kjer je nekoč stal mariborski grad itd? Stabilnost krajine v Slovenskih goricah in Halozah je kritična, ni še popolne strokovne doktrine za gozdove in krajine v panonski Sloveniji, na kar opozarjajo tudi ujme (poplave, zemeljski plazovi) večjih razsežnosti.

PODELJEVANJE ZNAKA JE ODGOVORNO DELO, ZATO GA JE POTREBNO SKRBNOPRIPRAVITI

Delo na pripravi znaka je potrebno začeti takoj in postopno. V začetku ne smemo iti v širino (birokracija), da ne bi našega društva preveč obremenjevali. Za začetek bi bilo primerno sledeče: v revirjih, kjer v zadnjih petih letih ni bilo večjih strokovnih spodrsiljajev, kot npr. golosekov, prezgodnjih sečenj debeljakov, preveč spodbujanja mladja in preveč razvojnih mlajših faz go-

zda, preveč prereditvenih sestojev, je treba izbrati normalen sonaraven – gospodarski gozd, ki je po mnenju selektorjev – predlagateljev najboljši v revirju in se je v zadnjih petih letih dobro odzival na ukrepe. Pogoja pa je, da so ostali sestoji vsaj v povprečju negovani (in s primernim odstotkom razvojnih faz), sicer je nevarnost, da bi se trudili samo v posameznem gozdu. Tu ne bomo opisovali strokovnih kriterijev, ki so dobro znani. Osnovni princip je na osnovi gozdne združbe in nege težiti k multifunkcionalni zgradbi gozda.

Nujno je, da bi znak kakovosti podeljevali tudi za tisti meliorirani gozd, ki je najbolj usmerjen k normalnemu gozdu (pionirske drevesne vrste, sadnja, čiščenje, redčenje, vključevanje ostankov z nego, pravočasnost ukrepov itd.). Pogoja pa je, da so v revirju v povprečju ostali degradirani gozdovi usmerjeni k sanaciji. Preobrat v načinu delu je viden v petih do desetih letih.

Slika 1. Preveč takšnih sestojev v gozdu gotovo moti

Ko bi izločili najboljše gozdove te vrste v revirjih, bi izbrali najboljšega v tozdih in kasneje, če bi bilo primerno, tudi v delovni organizaciji. Morali bi se odločiti, do kakšne ravni bi opravili ta izbor. Morali bi se prilagoditi razpoloženju in možnostim članstva DIT gozdarstva. Tudi kriterije za pridobivanje znaka in izbor komisije bi morali izpeljati racionalno. Predlagamo, da bi v komisiji sodelovali tisti, ki so s svojim delom in razmišljanjem trdno pri sonaravnem gozdu. Delo v komisiji naj bo prostovoljno in neodvisno od službene hierarhije. Dovolj bi bilo predstaviti kakšen odsek z osnovnimi podatki, datumi ukrepanja, reagiranjem itd. Sem ne bi vključevali spravila in ostalih zadev, ker bi sicer vsa stvar zvođenela. Pač pa so pri melioracijah važni stroški, kajti »neskončne« izpopolnitve (kot so se dogajale) ne pridejo v poštev. Če bi bila dva odseka enakovredna, bi verjetno dolo-

čali kriteriji velikosti površine, splošni vtis, funkcije.

Predlagam, da za besede: dober gozd, znak kakovosti, komisija in drugo uporabimo kakšne bolj primerne domače slovenske besede. Kakovostni znak naj bi oblikovno izhajal iz slovenske lesne etnografije (kozolec, rešeto ali kaj bolj izvirnega). Postavljen naj bi bil ob primerno urejenem vходу v gozd. Poleg znaka bi posadili lipo. Prvo oblikovanje pravil najbrž še ne bo popolno, zato predlagam, da se za gozdarsko članstvo ZDIT gozdarstva in lesarstva Slovenije organizira razgovor o sledečem:

- Znak naj se podeljuje za kakovosten gozd brez ozira za lastništvo;

- Predlagatelj je lahko vsakdo, predvsem pa bodo to člani DIT-a gozdarstva v delovni organizaciji ter strokovnjaki z gozdarske fakultete, gozdarskega inštituta in

Slika 2. Lepo negovan sestoј (obe sliki – foto: Janez Černač)

splošnega združenja;

- Zlivno področje, parkovni gozd, gozd z manjšimi donosi, kot so to npr. gozdovi na Pivškem in drugi meliorirani gozdovi, če so kakovostno naravnani k določeni težiščni funkciji, lahko ravno tako tekmujejo za znak;

- Kolikšna naj bo površina gozda? Vsekakor bi morali določiti minimalno površino, ki si še pridobi znak. Sicer pa je lahko to odsek, del oddelka ali skupina oddelkov, kjer so vsa dela pravočasno in kakovostno opravljena, kjer je imel gozdar »vse v roki« in ni izpušчал ukrepov pri posameznih razvojnih fazah;

- Posebej je treba paziti na nekatera dosedanja stanja in odločitve, npr. v kakšnem razmerju so zastopane razvojne faze; pri debeljaku ali pomlajencu, da niso pre zgodaj začeli s svetlitvenimi redčenji, ko je sestoj še zadovoljivo priraščal; ali so pričeli pravočasno redčiti v mlajših razvojnih fazah in niso preveč intenzivno redčili v sestojih v drugi polovici življenjske dobe;

- Kako naj se predlagatelj oziroma selektor odloči, če sta npr. le eden ali dva gozda res kakovostna, vsi ostali pa srednje ali slabe kakovosti, zaradi napačnega ravnanja;

- Za vsak predlagani gozd je potrebno predložiti kroniko – zgodovino gozda. Nekateri imajo podatke celo od Franciscjskega katastra, drugi pa šele novejšje iz gozdno-gospodarskih načrtov od leta 1953. Navesti je treba tudi vse gozdarje po letih, ki so skrbeli za gozd;

- Ocenjevanje naj bi bilo v presledku npr. petih let, ko je odziv gozda na naše ukrepe že dovolj viden.

- Za vsako funkcijo posebej je treba izdelati enotno listino gradacije;

- Kdaj se lahko odvzame znak? Na primer, če je izvajalec na kakršen koli način napačno ukrepal ali pa tudi zaradi odmiranja, sušenja gozda.

Pričakujemo, da se bodo v nadaljnjem rednem postopku dela društev DIT pojavljali novi predlogi. V končnem izboru za kakovostni gozd naj bi bil javni zagovor pred vabljenim avditorijem in vsemi ostalimi, ki jih to zanima, npr. tudi lastniki gozdov. Kakovostni gozdovi naj bi se proglasili npr.

na občnem zboru društev. Vnesli bi se tudi v poseben register.

Z znakom za kakovost bi kakovosten gozd, za katerim stoji dober strokovnjak, postopno dvignili iz anonimnosti. (Dosedaj smo imeli dobro pripravljene študijske objekte in ohranjene nekatere gozdove, ki smo jih prepustili naravnim tokovom.)

Še bolj bi poudarili pomen stalnega kakovostnega dela. To je zelo občutljivo vprašanje, kajti kakovosti se ne doseže od danes do jutri, ampak z vztrajnim kakovostnim delom več generacij. V današnjem času se hitreje menjavajo kadri na isti gozdni površini. Praksa je pokazala, da se je včasih zaradi uspešne bilance moral degradirati marsikateri kakovosten gozd. Tako sta lahko strokovna ekipa ali posameznik v posameznem gozdu izničila delo prejšnjih generacij, kljub proklamiranim načelom sonaravnega gospodarjenja. Traktorist je z eno samo vožnjo pri spravi pretežkega ali preširokega bremena hlodov poškodoval vsa elitna drevesa ob poti (izbira pravilnega sredstva)! Odkazilno kladivo pri nas dobi vsakdo, ki ima strokovni naziv tehnika, brez ozira na dejansko usposobljenost. Tako se dogaja, da se tudi z enim napačnim odkazilom uniči trud prejšnjega odkazovalca. Iz tega sledi, da so za kakovost odgovorni vsi v podjetju, v vsaki razvojni fazi gozda, in zato je nujno vzajemno sodelovanje, zaupanje in spoštljivo prenašanje »štaketne palice«. S kakovostnim delom za trajno uporabnost mnogoštevilnih funkcij gozda pa bi pridobili in ohranili zaupanje ekoloških gibanj in vsega prebivalstva. Umestna je tudi zahteva, da gozdarji čim prej izdelamo pravila za kodeks obnašanja pri gospodarjenju z gozdom, tudi zato, ker živimo v kriznem času in v onesnaženem okolju in je kakovost težje dosegati.

Za kakovostno delo pa se moramo primerno organizirati in spodbuditi vse zaposlene od gozdnega delavca do direktorja in lastnike gozdov. Veriga mentorstva, svetovanja, izboljševanja pa vse do ukrepanja je pretrgana. Marsikdaj je oblikovanje gozda odvisno od končnega izvrševalca, revirnega gozdarja, ki je v veliki meri osamljen, nima sprotnih konkretnih napotkov ali včasih premalo preverjene strokovne napotke.

Potrebne so inovacije in izboljšave dela,

ki pa se dosegajo tudi z nenehnim strokovnim kultiviranjem delavcev. Takšno delo je smiselno, če imajo vsi zaposleni možnost za osebni razvoj, tudi s stalnim izpopolnjevanjem domačega znanja ter so motivirani tudi s primernim nagrajevanjem. Povsod v revirjih, v tozidih, v TOK in delovnih organizacijah bi v začetku osnovali prostovoljne skupine – jedra za delo za kakovosten gozd, ki ima za posledico tudi znižanje stroškov.

Izbrali bi najpomembnejše probleme in jih začeli reševati. Delovna organizacija pa bi vpeljala sistem dajanja predlogov izboljšav ter s pravilnikom zagotovila, da se preverjeni dobri predlogi tudi čimprej vpelejo v redni način dela. Razume se, da je potreben nepretrgan nadzor nad kakovostjo v vsaki razvojni fazi gozda. Vodilni delavci naj bi negovali dobro socialno vzdušje tudi s tem, da bi imeli čim tesnejše stike s svojimi sodelavci, tudi v gozdu, kjer se delo odvija in nastajajo problemi. Univerza in inštitut imata svoje poslanstvo glede kakovosti. Večja iniciativa za kakovost pa bi morala sloneti na operativnih strokovnjakih in delavcih, ki skoraj vsakodnevno opažajo odziv gozda, torej preizkus ukrepov. Bolj bi

morali upoštevati njihovo znanje in izkušnje, kajti le-ti pogosto niso nikjer zapisani, da bi lahko koristili stroki.

Takega strokovnega dela za kakovost pa, ko bi se enkrat razmahnilo, ne bi bilo več mogoče opravljati prostovoljno, ljubiteljsko ampak bi že zahtevalo dobro gospodarsko organizirano delovanje.

Namen znaka je vmiti ugled strokovnemu delu, doseči občutek strokovne pripadnosti in vračanje strokovnjakov v gozd. DIT gozdarstva in delovnim organizacijam se odpira novo torišče dela. Je tudi sredstvo vzgoje zasebnega gozdnega lastnika.

Čeprav bi se podelilo znak za kakovosten gozd, bi s tem dali obenem priznanje dolgočasno opravljenemu delu v gozdu in vrsti dobrih gozdarjev, ki so kljub težavam znali strokovno vrednotiti in kakovostno usmerjati gozd. Ni se vse začelo z nami, zato moramo krepite tradicijo, strokovno zavest in etiko.

Ta majhna ognjišča v osnovnih enotah nas bodo zavezovala za razvojno delo vnaprej. Potrebujemo jih brez ozira na bodočo organizacijo gozdarstva, kajti stremjenje h kakovosti je naravna prvina.

STROKOVNA SREČANJA

GDK: 181.351

Raziskave ektomikorize v svetu

Hojka KRAIGHER*

Poročilo s četrtega mednarodnega mikološkega kongresa v Regensburgu (International Mycological Congress – IMC 4) in s pokongresnega seminarja o identifikaciji ektomikorize v Münchnu

Mednarodna mikološka zveza, univerza in Botanično društvo v Regensburgu so v

dneh od 27. 8. do 3. 9. 1990 priredili 4. mednarodni mikološki kongres za okoli dva tisoč udeležencev z vsega sveta. Botanično društvo, ki letos slavi dvestoletnico ustanovitve in je tako najstarejše tovrstno društvo na svetu, povezuje svoj nastanek z delovanjem J.C. Schaefferja (1718–1790), protestantskega duhovnika, doktorja teologije, člana osmih mednarodnih univerz, botanika, mikologa, entomologa in tehnika, ki je začel s postopkom izdelave papirja iz lesa

* H. K., dipl. biol., dipl. inž. gozd., Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo, 61000 Ljubljana, Večna pot 2, YU.